

MANYUWALI WA KU NYIKA MAHUNGU

2015-2016

Wu hangalasiwile hi ku landza Nawu wa 2 wa 2000 wa ku Tlakusa ku Fikelela Mahungu

SAQA: MANYUWALI WA KU NYIKA MAHUNGU

Tafula ra Vundzeni

A. Mitirho na xivumbeko xa South African Qualifications Authority (SAQA) [Xiyenge xa 14(1)(a)]	3
B. Vuxokoxoko bya vutihlanganisi [Xiyenge xa14(1) (b)]	5
C. Xiletelo xa Xiyenge xa 10 [Xiyenge xa 14(1)(c)].....	6
D. Fikelela tirhekhodo leti nga eka SAQA [Xiyenge xa 14(1)(d)]	6
E. Vukorhokeri lebyi byi nga kona na leswi byi nga fikelerisiwaka xiswona	9
F. Malulamiso lawa ya pfumelelaka ku nghenelela ka vaaki eku vumbeni ka pholisi na ku tirhisa matimba [Xiyenge xa 14(1)(g)]	10
G. Milulamiso leyi yi nga tirhisiwaku loko swinwana swa Nawu wo Tlakusa ku Fikelela Mahungu wu nga landzeleriwi [Xiyenge xa 14(1)(h)].....	11

A. Mitirho na xivumbeko xa Vulawuri bya Mithwaso ya Afrika-Dzonga (South African Qualifications Authority (SAQA)) [Xiyenge xa 14(1)(a)]

(I) Mitirho ya SAQA, ku ya hi Nawu wa NQF Act wa nomboro ya 67 ya 2008

SAQA yi fanele, ku endlela ku tirhisiwa ka swikongomelotsongo swa NQF:

- (a) tirha mitirho ya yona leyi fambelanaka na Nawu lowu; na ku angamela ku tirhisiwa ka NQF na ku tiyisisa ku humelela ka swikongomelotsongo swa yona;
- (b) tsundzuxa Holobyenkulu wa Dyondzo ya Lehenhla na Vuleteri eka timhaka ta NQF ku ya hi Nawu lowu;
- (c) ku landzelela pholisi leyi vekiweke hi Holobyenkulu ku ya hi xiyenge xa 8(2)(b);
- (d) landzelela swipimelo swa Holobyenkulu leswi nga eka xiyenge xa 8(2)(c);
- (e) angamela ku tirhisiwa ka NQF hi ku landza rimba ra ku tirhisiwa leri ri lulamisiweke hi SAQA endzhaku ka loko yi ti hlanganisile na Tikhansele ta Nkoka (*Quality Councils QC*);
  - (f) vumba sisiteme ya ntirhisano leyi nga ta letela vuxaka exikarhi ka SAQA na ti-QC, endzhaku ka ku tihlanganisa na QC na ku tekela ehlokweni swikongomelontsongo swa SAQA leswi swi nga eka xiyenge xa 11 na milawu leyi yi nga eka xiyenge xa 33; na ku ololoxa swiphiso swa ti-QC;
  - (g) ku ya hi tilevhele—
    - (i) ku vumba vundzeni bya swihlamuselatilevhele swa levhele yin'wana na yin'wana
ya NQF;
    - (ii) ku fikelela ntwanano eka vundzeni bya ti-QC;
    - (iii) ku hangalasa swihlamuselatilevhele leswi fikeleriweke eka Gazete; na
    - (iv) ku tiyisisa leswaku ti tshama ti famba na mikarhi na ku va ti fanerile;
  - (h) hi mayelana na mithwaso—
    - (i) ku vumba na ku tirhisa pholisi na maendlelo, endzhaku ka ku tihlanganisa na ti-QC, eku vumbeni, ku tsarisiweni na ku hangalasiwa ka mithwaso na xiphemu xa mithwaso, leswi swi nga ta katsa leswi swi landzelaka:
      - (a) rimbatsongo leri ri faneleke ri fanele ku vonaka eka tsalwa rin'wana na rin'wana ra ntsariso na hangalaso wa nthwaso kumbe xiphemu xa nthwaso; naswona
      - (b) rimbatsongo rin'wana na rin'wana ri fanele ri van a ririmi hlawuleka ya ra mixaka ya mithwaso leyi yi fambelanaka na rimbatsongo leri faneleke na ku fambisana na mitolovelo ya matiko ya misava;.
    - (ii) tsarisa nthwaso kumbe xiphemu xa nthwaso lexi bumabumeriweke hi ti-QC loko yi fikelela maendlelo lawa ya fanelaka;

- (iii) vumba pholisi na ....., endzhaku ka ku tihlanganisa na ti-QC, ku endla swikambelo, ku kambela tidyondzo ta le masungulweni na ku nyika nkatsakanyo na hundziso;
- (i) hi ku hlonipha swiyenge swa xiphurofexinali—
  - (i) ku vumba na ku tirhisa pholisi na maendlelo yo tekela enhlokweni xiyenge xa xiphurofexinali na ku tsarisa xiyimo xa xiphurofexinali hi swikongomelo swa Nawu lowu, endzhaku ka ku tihlanganisa na swiyenge swa xinawu na swo ka swi nga ri swa xinawu swa vatirhi va ntokoto va swiyenge swa mitirho na ti-QC; na
    - (ii) ku tekela enhlokweni xiyenge xa xiphurofexinali na ku tsarisa xiyimo xa xona xa xiphurofexinali loko maendlelo lawa ya nga eka ndzimanatsongo (i) ya fikeleriwile;
- (j) hi ku landza vuxaka bya matiko ya misava—
  - (i) tirhisana na vatirhikulorhi va matiko ya misava eka timhaka hinkwato ta vuxaka xikarhi leti fambelanaka na marimba ya mithwaso; na
  - (ii) tivisa t-QC na swiyenge swin'wana leswi nga na tsakelo hi ta endlelo ra matiko ya misava eku vumbiweni na ku lawula marimba ya mithwaso;
- (k) hi mayelana na ndzavisiso—
  - (i) ku endla kumbe u lerisa ku endliwa ka ndzavisiso eka timhaka ta nkoka eka ku vumbiwa na ku tirhisiwa ka NQF, ku katsa na mindzavisiso ya tinguva leyi yi pfunaka eka NQF eka dyondzo ya Afrika-Dzonga, vuleteri na ntirho, na ku
    - (ii) ku hangalasa swikumiwa swa mindzavisiso leswi nga eka ndzimanatsongo;
- (l) swa mayelana na tirhekhodo ta dyondzo na vuleteri, hi ku hlayisa tirhekhodo ta rixaka na vadyondzi
- (m) eka databasi leyi nga na marhejisitara ya mithwaso ya rixaka, xiphemu xa mithwaso, ku humelela ka vadyondzi, ku tekela enhlokweni swiyenge swa xiphurofexinali, mithwaso ya xiphurofexinali na mahungu lawa ya fambelanaka na yona;
- (n) hi ku landza mithwaso ya matikomambe, nyika nkambelo na vukorhokeri byo tsundzuxa leswi fambelanaka na Nawu lowu; na
- (o) hi ku landza timhaka tin'wana—
  - (i) tivisa vaaki hi ta NQF;
  - (ii) tirha ntirho wun'wana na wun'wana ku ya hi Nawu lowu; na
  - (iii) tirha ntirho wun'wana na wun'wana lowu fambelanaka na Nawu lowu lowu Holobyenkulu a nga wu nyikaka.

SAQA wu fanele ku rhumela xiviko xa lembe eka Holobyenkulu, hi kumbe ku nga se fika ti30

Khotavuxika ta lembe rin'wana na rin'wana, xiviko xi fanele ku katsa switatimende swa timali na swiviko swa tinkota.

(II) Xivumbeko xa SAQA

Xana Vulawuri bya Mithwaso ya Afrika-Dzonga i yini?

Vulawuri bya Mithwaso ya Afrika-Dzonga (*South African Qualifications Authority (SAQA)*) i munhu wa xinawu - hileswaku i nchumu lowu hundzuriweke munhu hi nawu. Huvo ya Vulawuri bya Mithwaso ya Afrika-Dzonga i xiyenge xa swirho swa 12 leswi swi thoriweke hi Holobyenkulu wa Dyondzo ya Lehenhla na Vuleteri. Swirho swi langhiwa hi lava va nga na xiave lava tivekaka eka dyondzo na vuleteri.

Ntirho wa SAQA i ku:

- yisa emahlweni swikongomelontsongo swa NQF;
- angamela ku yisa emahlweni ka ku vumbiwa ka NQF; na
- hlanganisa marimbantsongo.

SAQA yi na mimbuyelo leyi yi landzelaka;

- ku tsarisa mithwaso na swiphemu swa mithwaso
- ku tirhisana na vatirhikolorhi va matiko ya misava eka timhaka hinkwato ta vuxaka ta mayelana na NQF;
- ku endla kumbe ku lerisa ku endliwa ka mindzavisiso eka timhaka ta nkoka eku vumbiweni na ku tirhisiwa ka NQF;
- ku hlayisa Databeyisi ya Tirhekhodo ta Vadyondzi va Rixaka leyi katsaka mitsariso ya mithwaso ya rixaka, swiphemu swa mithwaso, ku humelela ka vadyondzi,
- ku tekela enhlokweni swiyenge swa xiphurofexinali,
- ku tsarisa swivandla swa xiphurofexinali;
- ku nyika vukorhokeri bya nkambelo na byo tsundzuxa eka mithwaso ya le matikweni mambe; na
- ku nyika Vukorhokeri bya Ntsundzuxo eka NQF.

B. Vuxokoxoko bya vutihlanganisi [Xiyenge xa14(1) (b)]

Muofisiri wa swa Mahungu eka SAQA i Mufambisinkulu na Swandla swa Vaofisiri va Mahungu ku nga:

Murhangeri: Muyimeri, Vuhlanganisi na Nseketelo (ACS);

Murhangeri: Databeyisi ya Tirhekhodo ta Vadyondzi va Rixaka

Adirese ya Ndhawu: SAQA House

1067 Arcadia Street

Hatfield

0083

Adirese ya Poso: Postnet Suite 248
Private Bag X06
WATERKLOOF
0145
Riqingho: (012) 431-5000
Fekisi: (012) 431-5147
Imeyili: saqainfo@saqa.org.za
Webusayiti: <http://www.saqa.org.za>

C. Xiletelo xa Xiyenge xa 10 [Xiyenge xa 14(1)(c)]

Xiletelo xi ta kumeka etihofisini ta SAQA (vona xiyenge xa B xa vuxokoxoko bya vutihlanganisi lexi nga hala henhla) kumbe eka tindhawu leti bumabumeriweke hi Nawu wo Vekisa wa Xinawu, na le tihofisini ta Khomixini ya Timfanelo ta Vanhu ya Afrika-Dzonga tanihilaha swi kombisiweke hakona laha hansi:

Khomixini ya Timfanelo ta Vanhu ya Afrika-Dzonga:

Yuniti ya PAIA

Ndzawulo ya Nhlayiso wa Matsalwa na Ndzavisiso

Adirese ya Poso: Private Bag 2700
Houghton
2041
Riqingho: (011) 877 3750
Fekisi: (011) 403 0668
Webusayiti: www.sahrc.org.za
Imeyili: PAIA@sahrc.org.za

D. Fikelela tirhekhodo leti nga eka SAQA [Xiyenge xa 14(1)(d)]

(III) Mipaluxo yo tiendlekela [Xiyenge xa 14(1)(e)]

Vaaki va nga fikelela tirhekhodo leti longoloxiweke laha hansi va nga sungulanga hi ku endla xikombelo xa fomo ya endla xikombelo leyi kandziyisiweke eka Gazete ya Mfumo [Mfumo. Xitiviso R187- 15 Nyenyanyani 2002] (Fomo ya A).

Tiva leswaku swihangalasiwa swin'wana swa SAQA swa xavisiwa ku endlela ku vuyisa tihakelo ta vukandziyisi naswona vakomberi va ta tivisiwa hi tihakelo ta kona, loko swi laveka, loko va kombela. A swi le nawini ku va mukomberi a xavisa materiyali ya SAQA hi ku lava ku bindzula. Loko materiyali wu kandziyisiwa nakambe kumbe wu tshahiwa, SAQA wu fanele ku boxiwa tanihi laha swi humaka kona.

Nhlokomhaka: Mikandziyiso ya mani na mani

Mitlawa:

- Nawu
- Swiviko swa lembe
- Swiviko leswi hangalasiweke
- Miantswiso ya SAQA
- Mahungu ya SAQA
- Tipholisi
- Swihangalasiwa
- Maphepha lawa ya hlayiweke eka tiwekixopo/tikhomferense, na kun'wana.

Nhlokomhaka: Ntsariso na ku Tiveka

Mitlawa:

- Maendlelo na matsalwa ya swiletelo
- Matsalwa ya pholisi
- Switiviso swa Gazete ya mfumo
- Mithwaso leyi tsarisiweke na mithwaso ya xiphemu

Nhlokomhaka: Databesi ya Tirhekhodo ta Vadyondzi va Rixaka (*National Learners' Records Database (NLRD)*)

Mitlawa:

- Mavito ya swirho swa Huvo ya SAQA
- Vatirhisani va Nkoka na Nkambelo lava nyikiweke matimba na mavito ya varhangeri va vona
- Vaphakeri va Dyondzo na Vuleteri lava nyikiweke matimba
- Mithwaso hinkwayo na switandati swa yuniti
- Mithwaso leyi tsarisiweke na switandati swa yuniti
- Mithwaso na switandati swa yuniti leswi hundzeke siku ra makumu ra swona ra ku titsarisela
- Mithwaso na xiphemu xa mithwaso exikarhi ka xibumabumelo xa QC na ntsariso wa NQF

Nhlokomhaka: Ntiyisiso

Mitlawa:

- Switatimente swa vadyondzi
- Ntalo wa nkambisiso

(IV) Tirhekhodo leti ti nga komberiwaka [Xiyenge xa 14(1)(d)]

Nhlamuselo ya tinhlokomhaka na mitlawa ya tirhekhodo leswi nga eka SAQA leswi swi

nga komberiwaka hi ku ya hi nkavanyisa ka 4, xiyenge xa 34 (1) xa Nawu wa 2000 wa Ntlakuso wa Mfikelelo wa Mahungu.

Nhlokomhaka: Vatirhi

Mitlawa:

- Tipholisi ta vatirhi na maendlelo
- Tirhekhodo ta ntirho

Nhlokomhaka: Timali na Mafambiselo

Mitlawa:

- Tipholisi na maendlelo
- Swiviko swa timali na swiviko

Nhlokomhaka: Huvo ya SAQA

Mitlawa:

- Swiboho
- Swiviko leswi hangalasiweke
- Milawu na maendlelo

(V) Maendlelo ya xikombelo

Muendli wa xikombelo kumbe mukomberi u ta nyikiwa mfikelelo wa tirhekhodo ta SAQA loko:

- Muendli wa xikombelo a landzelela swilaveko hinkwaswo swa maendlelo leswi nga eka Nawu leswi swi fambelanaka na xikombelo xa mfikelelo wa rhekhodo yaleyo; na
- Mfikelelo wa rhekhodo yaleyo wu ariwile hi ku landza swisivelo leswi swi boxiweke eka Nawu wa Ntlakuso na Mfikelelo wa Mahungu, wa Nomboro ya 2 wa 2000.

Xiyimo xa xikombelo:

- Muendli wa xikombelo u fanele ku tirhisa fomo leyi yi nga kandziyisiwa hi Mfumo
- Gazete [Mfumo. Xitiviso R187- 15 Nyenyanyani 2002] (Fomo A);
- Mukomberi u fanelel ku tlhela a kombisa loko xikombelo xi lava khopi ya rhekhodo kumbe a lava ku ta a ta vona ti/rhekhodo etihosini ta SAQA:
- Kumbe loko rhekhodo yi nga ri tsalwa, yi nga ha voniwa eka fomo leyi komberaweke, loko swi koteka [s 29(2)];
- Loko munhu a kombela mfikelelo wa xivumbeko xo karhi, kutani u fanele ku kuma mfikelelo hi xivumbeko lexi a nga kombela xona, handlekaloko ku endla tano swi kavanyeta mafambiselo ya SAQA, kumbe swi onha rhekhodo, kumbe swi

hambana na timfanelo leti ti nga riki ta SAQA. Loko ku ri leswaku mfikelelo a wu kumeki hi xivumbeko lexi a xi laveka hikwalaho ka swivangelo swo twala, kambe wu ri kona hi xivumbeko xin'wana, kutani hakelo yi fanele yi khakhuletiwa ku ya hi ndlela leyi mukomberi a nga kombela hi yona ro sungula [s 29(3) na (4)];

- Loko, hi ku engetela eka nhlamulo yo tsariwa ya xikombelo xa rhekhodo, mukomberi a lava ku tivisiwa hi ta xiboho hi ndlela yin'wana, xik. hi riqingho, leswi swi fanele ku kombisiwa [s 18(2)(e)];
- Loko mukomberi a endla xikombelo hi ku yimela un'wana, xiyimo lexi xikombelo xi endliwaka hi xona xi fanele ku boxiwa [s 18(2)(f)];
- Loko mukomberi a nga swi koti ku hlaya kumbe ku tsala, kumbe a ri na vutsoniwa, a nga endla xikombelo xa rhekhodo ya rito. Muofisiri wa mahungu u fanele ku tata fomo hi ku yimela mukomberi yaloye kutani a n'wi nyika khopi [s 18(3)].

Tihakelo ta mixaka mimbirhi ti fanele ku hakeriwa ku ya hi Nawu wa Ntlakuso wa Mfikelelo wa Mahungu, ku nga tihakelo ta xikombelo na mfikelelo s22:

- Mukomberi loyi a lavaka mfikelelo eka rhekhodo leyi nga na vuxokoxoko bya yena a nga fanelanga ku hakela hakelo. Vakomberi lavan'wana hinkwavo, lava va nga komberiki vuxokoxoko bya vona, va fanele va hakela hakelo leyi lavekaka;
- Muofisiri wa mahungu u fanele ku tivisa mukomberi (ku nga ri loyi a tikombelelaka) hi xitiviso, lexi lavaka leswaku mukomberi a hakela hakelo leyi yi lavekaka (loko yi ri kona) ku nga se lulamisiwa xikombelo ku ya emahlweni;
- Hakelo ya xikombelo leyi hariwaka swiyenge swa vaaki i R35. Mukomberi a nga ha nghenisa aphili ya le ndzeni, laha swi faneleke, kumbe a mangala ekhoto hi ku hehla vunyiki kumbe hakelo ya xikombelo;
- Endzhaku ka loko muofisiri wa mahungu a tekile xiboho hi xikombelo, mukomberi u fanele ku tivisiwa hi ta xiboho xolexo hi ndlela leyi mukomberi a nga kombela ku tivisiwa hi yona;
- Loko xikombelo xi pasisiwile, hakelo yin'wana yi fanele ku hakeriwa ku va ku ta endliwa musecho, ku lulamisa, ku kandziyisa na nkarhi wa tiawara leti hundzeke leti nga vekiwa ku secha na ku lulamisa rhekhodo ku va yi humesiwa.

E. Vukorhokeri lebyi byi nga kona na hilaha byi nga fikeleriwaka hakona

SAQA yi nyika vukorhokeri lebyi landzelaka eka vaaki:

- Nkambisiso wa mithwaso ya tidyondzo ta le matikwenimambe ku endlela ku tiyisisa mfambelano wa tona na ta Afrika-Dzonga;

- Senthara ya Matsalwa na Mahungu yi na tibuku, databeyisi ya inthanete na nhlengelo wa odiyo yo voniwa, leyi tirhaka tanihi vekiso wa swihangalasiwa hinkwaswo swa SAQA na NQF;
- Webusayiti ya SAQA na yona yi lawuriwa hi Senthara. Yi na mahungu ya SAQA na NQF ku katsa na swihangalasiwa, matsalwa ya pholisi na mithwaso na switandati leswi tasrisiweke;
- Vuyimeri, Vuhlanganisi na Nseketelo (*The Advocacy, Communication and Support (ACS)*) swi nyika SAQA mahungu na mitirho ya swona ku katsa na ku vumba na ku lawula xitirateji xa vuhlanganisi xa SAQA;
  - Vukorhokeri bya vutsundzuxi bya NQF byi nyika mahungu na ku tsundzuxa eka mithwaso na tindlela ta dyondzo;
  - Ntsariso na Amukelo (*Registration and Recognition (DRR)*) wu na vutihlamuleri byo kambela na ku lulamisa swikombelo swa ku amukeriwa ka mihlangano ya xiphurofexinali na swiyimo swa xiphurofexinali;
  - Vukorhokeri bya Nkambisiso bya SAQA byi nyika switatimente swa ku humelela ku suka eka Databeyisi ya Tirhekhodo ta Vadyondzi va Rixaka eka munhuntsena ku katsa na vukorhokeri bya vaaki xikan'we na mihlangano ya tisekitara leti nga riki ta mfumo;
  - NLRD yi na mahungu ya:
    - Mithwaso na xiphemu xa mithwaso leswi tsarisweke eka NQF
    - Vatirhisani va Nkambelo wa Nkoka lava amukeriweke
    - Vaphakeri va Dyondzo na Vuleteri lava nyikiweke matimba
    - Mudyondzi un'wana na un'wana na leswi a swi fikeleleke
    - Mavito ya swirho swa Huvo ya SAQA, na, varhangeri va
    - Vatirhisani va Nkambelo wa Nkoka lava Amukeriweke, vaphakeri va Dyondzo na Vuleteri.

Vuxokoxoko byo tala eka vukorhokeri lebyi byi nga kumeka eka webusayiti ya SAQA (www.saqqa.org.za).

Swivutiso swi nga rhumeriwa hi imeyili eka saqainfo@saqqa.org.za kumbe u bela riqingho eka Tafula ra Mpfuno eka 086 010 3188.

F. Malulamiso lawa ya pfumelelaka ku nghenelela ka vaaki eku vumbeni ka pholisi na ku tirhisa matimba [Xiyenge xa 14(1)(g)]

SAQA wu tiyimiserile ku tihlanganisa na vaaki eka matirhelo ya wona hinkwawo hi tindlela leti ti landzelaka:

- Matsalwa ya pholisi na matsalwa ya maendlelo swi hangalasiwa eka Gazete ya Mfumo ku va vaaki va ta nyika mavonelo ya vona swi nga se pasisiwa;

- Tiwekixopo na tikhonferense to ti hlanganisa na vaaki swa khomiwa hi mikarhi leyi vekiweke.

G. Milulamiso leyi yi nga tirhisiwaka loko swin'wana swa Nawu wo Tlakusa ku Fikelela Mahungu wu nga landzeleriwi [Xiyenge xa 14(1)(h)]

SAQA, tanihi xiyenge xa vaaki lexi xi tirhaka mitirho ku ya hi nawu (vona nhlamuselo ya 'xiyenge xa vaaki' eka xiyenge xa 1 ndzimana (b) ya Ntlakuso wa Nawu wa Mfikelelo wa Mahungu), a xi na maendlelo ya aphili ya le ndzeni. Tikhoto ti nga tivisiwa loko leswi swi humelela loko ku nga landzeleriwi swileriso swa Nawu lowu.